

वैदः

शुक्ल यजुर्वेदसंहिता

प्रकाश रंजन मिश्र
अमपुर - परिसर

शास्त्रीप्रथमवर्षस्य छात्राणां कृते - :

शुक्ल यजुर्वेदसंहितायाः तृतीयोऽध्यायः

लघुत्तरीयप्रश्नाः

① शुक्ल यजुर्वेदस्य कृते शाखाः सन्ति ?

उत्तरम् → पञ्चदश (15)

② सम्प्रति शुक्ल यजुर्वेदस्य कृते शाखाः ?

उत्तरम् - द्वे (2) माध्यन्दिनीय, कण्वश्च ।

③ माध्यन्दिनीय संहितायां कृते अध्यायाः सन्ति ?

उत्तरम् → चत्वारिंशत् (40)

④ माध्यन्दिन शास्त्रपथब्राह्मणे कृते अध्यायाः सन्ति ?

उत्तरम् - शतम् (100)

⑤ शुक्ल यजुर्वेदस्य शिक्षा ग्रन्थाः कः ?

उत्तरम् - भार्गवत्वभशिक्षा ।

⑥ यजुर्वेद ज्योतिष ग्रन्थाः कः ?

उत्तरम् - यजुष्य ज्योतिषम् ।

6) माह्यान्दिनसंहितायाः तृतीयोऽध्याये कस्य भागस्य वर्णनं कृतं वर्तते ?

उत्तरम् — आधानमन्त्राः (चातुर्मासयागः)

7) तृतीयोऽध्याये कति मन्त्राः सन्ति ?

उत्तरम् — त्रिषष्टिः (63) ।

8) "सम्मगिद्यते प्रदीष्यते यथा" इति ?

उत्तरम् — समिधा ।

9) "द्ववस्यत" इति शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तरम् — सेवध्वम् (परिचरत)

10) माह्यान्दिनसंहितायाः तृतीयाध्यायस्य प्रथममन्त्रे "कुः अलंकारः ?

उत्तरम् — वाचकुलुप्तोमालङ्कारः ।

11) सुसमिधाग्र- इति मन्त्रस्य ऋषिः कः ?

उत्तरम् — सुश्रुतः ।

12) तं त्वा समिद्धिरी - इति मन्त्रे किं वृत्तम् ?

उत्तरम् → गायत्री छन्दः ।

13) अङ्गिर्गात्रिरस्यास्तीति इति कः ?

उत्तरम् → अङ्गिरः ।

14) यजुर्वेदस्य त्रैलोक्यं कुः ?
उत्तरम् - अथर्ववेदः ।

15) यजुर्वेदस्य उपवेद कुः ?
उत्तरम् - धनुर्वेदः ।

16) यजुर्वेदः कुन सम्प्राप्तः ?
उत्तरम् - वायोः ।

17) शुक्लमजुर्वेदस्य गृह्यसूत्रस्य नाम किम् ?

उत्तरम् - पारस्करगृह्यसूत्रम् ।

18) शुक्लमजुर्वेदस्य श्रौतसूत्रस्य नाम किम् ?

उत्तरम् - आत्मानन्दश्रौतसूत्रम् ।

19) शुक्लमजुर्वेदस्य प्रथम पाठकर्ता कुः ?

उत्तरम् - वैशम्पायनः ।

20) शुक्लमजुर्वेदं कुति अनुवाकः सन्ति ?

उत्तरम् - 303 ।

21) शुक्लमजुर्वेदं कुति कुण्डिकाः सन्ति ?

उत्तरम् - 1975 ।

22) भूर्भुवःस्वर्ग्योरिव इति मन्त्रस्य त्रैलोक्यं कुः ?

उत्तरम् - प्रजापतित्रैलोक्यं ।

23) "भुवः" पदस्यार्थः कुः ?

उत्तरम् - भुवरित्यन्तश्चिम् ।

24) देवा इज्यन्ते यस्यां पृथिव्यां सा ?

उत्तरम् - देवभजनी ।

25) "पृथिवः" इति पदस्यार्थः कुः ?

उत्तरम् - अन्तरिक्षः ।

(26) उरुगाम इति शब्दस्य लोभः ?

उत्तरम् - विष्णुः ।

(27) ~~अहमा~~ इति पदस्यार्थः कुः ?

उत्तरम् → गावः ।

(28) गायत्री लक्ष्मि कुम्भराणि भवन्ति ?

उत्तरम् - 24 ।

(29) ~~महि~~ महि इति शब्दस्य लोभः ?

उत्तरम् → पृथिवी ।

(30) भजपतिः कुः भवति ?

उत्तरम् → भजमानः ।

(31) "रा" धातुः कस्मिन् अर्थे प्रयुज्यते ?

उत्तरम् - "रा" दाने ।

(32) 'अध' इति पदस्यार्थः कुः ?

उत्तरम् - पापः ।

(33) "स्मृम्" धातुः कस्मिन् अर्थे आयाते ?

उत्तरम् - हिंसामाम् ।

(34) गायत्रीमन्त्रस्य ऋषिः कुः ?

उत्तरम् - विश्वामित्रः ।

35) भर्गो इति शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तरम् - वीर्यम् ।

36) "धी" शब्दः कुत्र वाच्यः ?

उत्तरम् - बुद्धेः ।

37) 'कुरु' शब्दस्य कौटर्भः ?

उत्तरम् - मरणः ।

38) चातुर्मास भागे कुत्र भागाः भवन्ति ?

उत्तरम् - चत्वारः (4)

39) चातुर्मास भागे के के भागाः भवन्ति ?

उत्तरम् - ① वैश्वदेव ② वक्रणप्रथास, ③ साकमेध
④ शुनासीरीम ।

40) अश्व्य इति शब्दस्य कौटर्भः ?

उत्तरम् - वनम् ।

41) "एनः" शब्दः कुत्र वाच्यः ?

उत्तरम् - पापस्य ।

42) समिधा इति शब्दस्य कौटर्भः ?

उत्तरम् - कालः ।

43) मिह् चातु कालिन अर्थे प्रयुज्यते ।

उत्तरम् - सैवने ।

५५) मम शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तरम् - मुख्यवाच्यः ।

५६) अवभृथ स्नानं कदा क्रियते ?

उत्तरम् - भस्मान्ते ।

५७) यमस्य प्राप्ति कदा ?

उत्तरम् - दक्षिणा ।

५८) मधवन् शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तरम् - इन्द्रः ।

५९) विद्वन् शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तरम् - व्यापनशालिम् ।

६०) विश्वे विश्वे इति पदस्यार्थः कः ?

उत्तरम् - प्रतिपत्ताम् ।

६१) तन्नापाडाग्नेडासि इति मन्त्रे लौडलङ्कारः ?

उत्तरम् - श्लेषालङ्कारः ।

६२) ग्मिषीम इति शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तरम् - प्राप्नुयाम् ।

६३) पिनाम् इति पदस्यार्थः कः ?

उत्तरम् - व्यनुषः ।

(53) सः हित्वादि इति मन्त्रस्य ऋषिः कुः ?

उत्तरम् - वैश्वामित्रो मधुच्छ-वा ।

(54) प्राता इति पदस्यार्थः कुः ?

उत्तरम् - पालमिता ।

(55) "लघु" इति शब्दस्यार्थः कुः ?

उत्तरम् - धनम् ।

(56) नूनम् इति शब्दोऽस्मिन् अर्थे प्रयुज्यते ?

उत्तरम् - निश्चयार्थे ।

(57) "इड" इति शब्दस्यार्थः कुः ?

उत्तरम् - स्तुतिः ।

(58) सोमान् स्वरणं इति मन्त्रे लोडलङ्कारः ?

उत्तरम् - लुप्तोपमालङ्कारः ।

(59) ~~इति~~ इति इति कुः ?

उत्तरम् - देवमातः ।

(60) रैवान् इति शब्दस्यार्थः कुः ?

उत्तरम् - धनवान् ।

(61) "अम" इति धातुः काल्पित अर्थे आभाते ?

उत्तरम् - "अम" द्वौगौ ।

(62) अमीवा कस्मिन् अर्थे आभारि ?

उत्तर - व्याधिः ।

(63) क्षम इति पदस्यार्थः कः ?

क्षम शब्दो निवासवाची ।

(64) दौषा इति शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तर - रात्रिः ।

(65) वस्तः इति शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तर - अहर्षाची ।

(66) ~~उरुमिः~~ उरुमिः वडुमिः गमिने स्तुमने इति ?

उत्तर - उरुगाम (अर्थात् विष्णुः)

(67) तनुपाः इति शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तर - शरीरं पालयति इति तनुपा ।

(68) अक्षः ~~अक्षः~~ इति कस्मिन् वाच्यः ?

उत्तर - गावः ।

(69) रात्रेः अपरा कालः कः उच्यते ?

उत्तर - उषः नाम्नेच्यते ।

(70) आज्य इति शब्दस्यार्थः कः ?

उत्तर - व्युत्तम् ।